

Петя Александрова

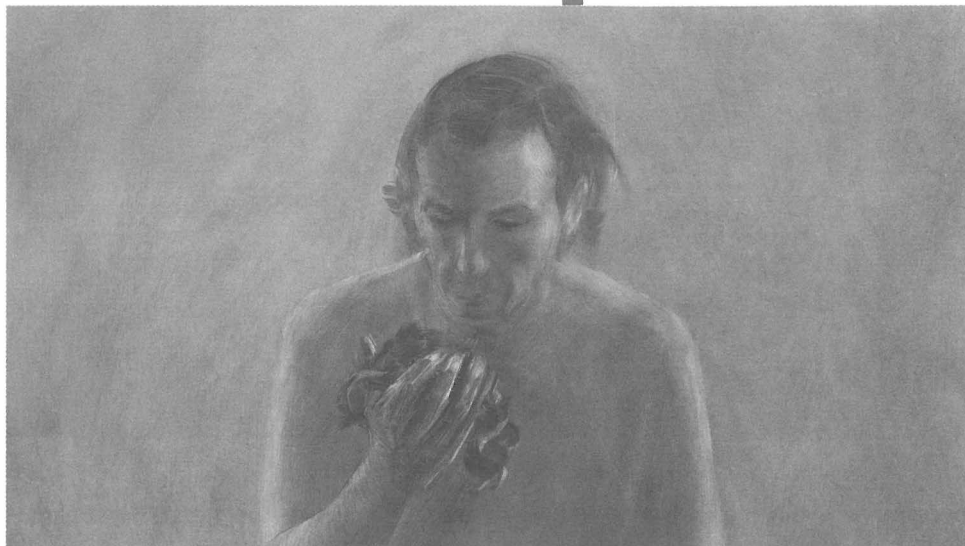
Многото лица на анимацията

19-и световен фестивал на анимационния филм, Варна, 6–10 септември 2023 г.

Въпреки постоянно надвисналата опасност от недофинансиране Световният фестивал на анимационния филм (СФАФ) се бори с нокти и зъби за своето специфично място в българския кинопейзаж. И не само успява, но се опитва и да разшири територията си. Тази година той представи 127 филма от 20 държави в 7 секции. Веднага правят впечатление две нови и изчислени да са атрактивни отделни програми – на еротичните филми и хоръра. Що се отнася до филмите в двете нови програми, те наистина тематично бяха обединени от жанра, но не се отличаваха съществено от останалите в другите секции – там също имаше и страшни, и секси анимации.

„**Кактусът**“ на Рикардо Кумп от Бразилия, колажна анимация – **Награда за най-добър хорър филм**, захвърля положения на физически и психически мъчения герой в пустинята, където той преживява странни и отблъскващи трансформации, каквито вероятно имаме в кошмарите си, с мравки, червеи и лешояди, които ни поглъщат. За сметка на това **У** на Матео Ковач, Хърватия – **Награда за най-добър еротичен филм**, с елегантната си рисунка върху хартия постоянно изгражда и разпада бурната и крехка сексуална връзка между две приятелки. Разказа на само от гледната точка на едната, тя всъщност ни е показана винаги частично и субективно, само с елемент от тялото и част от движението.

Анимационните детски работилници затвърдиха своята роля в образованието чрез творчество с добре намерения си модел, адекватни теми и различни таргет групи. Първата, „Да анимираме ритъма“, по традиция водеше Карин Миралес, която поема по-малките деца. Във втората Фернандо Галрито и Радостина Нейкова работиха с гимназисти от Училището по изкуствата във Варна върху темата „Експресивен абстракционизъм“. В

„Обезличаване“, реж. Спартак Йорданов

третата Велислава Господинова, Йолана Атанасова и Стефан Войводов импровизираха на тема „Танцът на цвета и формата: създаване на визуална музика чрез анимация“. Резултатът, освен заснетите и показани на закриването клипчета, е и привличането на нови ентузиастични, които вече професионално да се занимават с това толкова специфично изкуство.

„Семеен портрет“, реж. Леа Вугакович

Традиционно се излъчиха и програми с произведения на членовете на журито, в които майсторите онагледяват принципите си на творчество, едновременно любопитно и полезно за младите им български последователи. Сред тях бих открила лекцията „Движение и пространство в анимацията“ на Раймунд Круме от Германия. Звучи твърде неопределено и абстрактно, но когато видиш онова, което Круме прави върху стена на галерия, в японски реклами или в независими филми,

разбираш мотото му: „Анимацията е да танцуваш с линиите“. Той е аскетичният хореограф на този танц, минималистичен и съвършен. Раймунд Круме продължи след фестивала към Варвара за работилница със студенти от НБУ – завиждам им за часовете с него!

Фестивалът разчита за разнообразие и на допълнителни юбилейни програми: 75 години НАТФИЗ, 100 години от рождението на Пенчо Богданов, в памет на Явор Калъчев. Тази година сред тях се откри „По средата на пътя. 50-годишен юбилей“ на Ася Кованова, Андрей Кулев, Иван Богданов и Борис Десподов. Това са авторите, които, от една страна, са дълбоко свързани със СФАФ (Ася и Андрей са сред организаторите му), а от друга, са ярките личности (разбира се, не единствените), които с филмите си до голяма степен определят днешното лице на българското кино.

Португалската анимация също беше във фокуса, не само защото отбелязва 100 години. Изложбата с кадри от филми и прожекцията на 9 емблематични заглавия – от първия рисуван филм, политическата карикатура „Кошмарът на Антонио Мария“, 1923 г., реж. Хоаким Герейро, та до последната номинация за *Оскар*, „Търговец на лег“, 2022 г., реж. Жоао Гонсалес, затвърдиха имиджа на една стабилна,

„Не е приказка“,
реж. Малгожата
Рибак

оригинална, разнообразна и най-вече близка по стил и чувствителност кинематография, която омайва със своята топлота, без да загърбва социалната значимост. „Търговци на лег“, нежна история за баща и син във висините на една скала, които се борят за препитанието си, беше и в конкурса за късометражни филми. А „Демоните на моя дядо“ на Нуно Беато спечели **Наградата за най-добър пълнометражен филм**. Едно момиче, погълнато от новите технологии и лъскавата офис работа, се завръща на село след смъртта на дядо си. Тя се изправя пред нелицеприятни истини за семейството си, сблъсква се с битови трудности, но успява да се сближи със съседите, да изглади недоразуменията, да се включи в намирането на вода и гасенето на пожар. Този трогателен и оптимистичен филм, малко по детски наивен, носи редица послания за дигитализацията и екологията, но също и за самотата и човешките отношения.

Голямата награда на фестивала отиде напълно заслужено при хърватския **късометражен филм „Семеен портрет“** на Леа Видакович. Неделен следобег в богат буржоазен дом някъде в навечерието на Първата световна война – при овдовелия домакин и дъщеря му неочаквано пристигат многобройни роднини и се настаняват трайно. Къщата постепенно се разпада пред очите ни под напора на неконтролируеми и разнопосочни взаимоотношения между членовете на фамилията на всякаква възраст, с различни интереси

и егоцентрично поведение. Необратимият разпад би могъл да се тълкува галеч по-широко, като предчувствие за катаклизми от всякакъв характер и бавно дефрагментиране. Тази сложна обемна куклена анимация без гуми ни въвлеча в разрушителното подкопаване на времето, запазвайки статиката на псевдоавтентичните среда, храна, облекло от епохата. Проектът на Леа Видакович включва и артинсталация в галерия, където особено ясно си противостоят големоформатните фотоси на стените, потънали в сянка, с малките обемни герои и декори от филма, фокусирано осветени (за филма и инсталацията може да се добие точна прегледа на <https://leavidakovic.com/the-family-portrait/>).

„**Източният дъжд**“ на Мили Йенкен, Естония – **Награда за най-добър студентски филм**, е поетична импресия, направена с въглен и блажна боя, която пренася зрителя в свят на съзрение. **Наградата за най-добър детски филм** отиде при Малгожата Рибак от Полша и нейния „**Не е приказка**“, в който остроумно се срещат една подвижна улична лампа и необичайни за градското кръстовище посетители.

Българските филми на това издание на фестивала, както винаги, заемат своето достойно място в различните програми на конкурса, както и в отделната национална, която се отличава с разнообразие. Студентските опити включват абстрактни миниаптори („Тя може да танцува“, Алекса

Траянова), перфекционистки закачки („Бримката“, Елена Делчева), хайку импровизации („Старо езеро“, Павел Кулев). „По вода“ на Владимир Шомов и „Гнездо“ на Настимир Цачев се ориентират към децата, но не само, защото топлотата и нежността са дефицитни и при възрастните. Филмът „Три птици“ на Мария Николова се заиграва с френската символична поезия и света на пернатите; „Любопитство“ на Валентин Атанасов и „Илюминерът“ на Лъчезар Велинов – с българската анимационна традиция, към която са своеобразен реверанс; „Артистът“ на Димитър Димитров и Милко Лазаров – с ефектното панорамиране на неподвижността, което взривява представата за анимация. „Лодка в гъжда“ на Йоана Атанасова (награда на Съюза на българските художници) вихрено ни понася на вълните чадъри на отхвърлената любов; „Следа“ на Аспарух Петров откроява страховете на бъдещ баща в променливи светлини и ръбести форми. **Голямата награда за български анимационен филм** получи „Обезличаване“ на Спартак Йорданов, който беше отличен още с **Наградата за дебют и Наградата на Съюза на българските филмови дейци**. Авторът, който се самоопредели като „демон от мрака“, ни повлича в метаморфозите на личността или по-скоро на нейното разграждане, сливане, уеднаквяване. И тук връзката с традицията на движението при Анри Кулев или посланието от „Ку-ку“ на Велислав Казаков е силна, но рисунката е мощна и експресивно-индивидуална. Трансформацията на формите е поглъщаща (промяната на редиците глави, обзедени с черни сбруи) и заплахата от изчезване на уникалността на всяка фигура е помитаща и безапелационна. Толкова категорично заявен авторски стил в дебюта ни кара с интерес да очакваме следващите филми на Спартак Йорданов, надявам се в по-скоро време.

След края на фестивала студентите потеглиха към творческата работилница с Круме, филмите – към следващите форуми, а цялата годишна българска продукция всъщност се вмести в една стандартна прожекция, не по-дълга от два часа. Това малко ли е, или много?